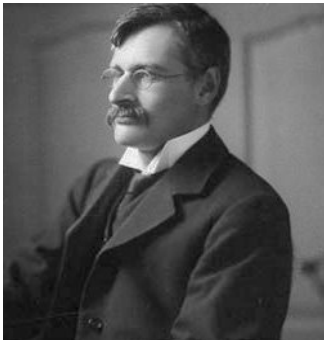

„Vzdelávanie...vyprodukovalo početnú populáciu ľudí schopných čítať ale neschopných rozlíšiť, čo je hodné čítania.“

G. M. Trevelyan

Obsah

Zoči-voči deficitom
str. 1

Španielska bolesť
str. 2

Nedali sme si tatársku, ale syr a hranolčeky musia byť
str. 3

Tlačenie peňazí sa môže skončiť katastrofou (rozhovor)
str. 3

Zívajúca nobelovka?
str. 4

Výdavky štátu
str. 5

Prečo sú na Slovensku nízke mzdy?
str. 6

Chudoba podľa EÚ
str. 7

Francúzsky rozpočet ako zabíjak rastu
str. 8

Prečo dáva Estónsko na frak eurozóny
str. 9

Nie je dlh ako dlh
str. 10

Konferencia Zoči-voči deficitom
str. 11

Editorial

Richard Ďurana

Zoči – voči deficitom. Takto sme nazvali súhrn našich aktivít, ktorými sa snažíme argumentačne prispieť do verejnej diskusie o konsolidácii deficitných verejných financií.

Už v predchádzajúcich číslach sme varovali pred konsolidáciou postavenou prevažne na príjmovej strane rozpočtu. Tvrdíme, že dane zvyšovať netreba a že je dostatočný priestor vo výdavkoch, ktoré sú často drahé a s minimálnou pridanou hodnotou.

História nás v INESS učí, že jednoduché poukazanie na oblasti, kde sa plytvá verejnými zdrojmi, nestačí. Preto sme sa rozhodli ísť hlbšie a doterajším výsledkom minulomesačného úsilia sú dva INESS Policy Notes, jeden venovaný možnostiam úspor vo výdavkoch štátnej sociálnej podpory, druhý zase poukazuje na možnosti úspor v oblasti podpory osobnej železničnej dopravy. Ich kombináciou by sa dala usporiť suma, vďaka ktorej by sa vôbec nemusela dvíhať daň z príjmu právnických osôb. Bez toho, aby sme ubrali nízkopríjmovým rodinám alebo obmedzili cestovanie za prácou. Stále je to však len špička ľadovca a oblasti budú pribúdať.

Pred mesiacom sme tiež zorganizovali medzinárodnú konferenciu *Zoči – voči deficitom*, na ktorej piati zahraniční a dvaja domáci experti a politici rozprávali o svojich skúsenostiach so zostavovaním rozpočtov, o súboji s deficitmi i preferovaných riešeniach. Viac o podujatí sa dočítate na strane 11.

V tomto čísle tiež uvádzame v článkoch tri rôzne prístupy ku konsolidácii, jeden aktuálny francúz-

sky, druhý estónsky, tretí litovský. Aj keď nie je ťažké hádať, kto ako konsoliduje, čítanie o výsledkoch rôznych prístupov je vskutku zaujímavé. V niektorých krajinách sa vedľa pri zlých výsledkoch rýchlo poučilo. Litva napríklad po zvýšení daní znamenala prepád daňových príjmov, po ktorom dane vrátila na pôvodnú úroveň.

V čísle prinášame aj zaujímavý článok, ktorý vysvetľuje spôsob, akým vznikajú mzdy zamestnancov. Prečo mechanik vo Volkswagene na Slovensku zarobí menej ako v Nemecku? Čítajte *Prečo sú na Slovensku nízke mzdy?* na strane 6.

Venujeme sa už tradične aj problémom eurozóny, tohtoročným nobelovkám za ekonómiu (áno, tú za mier máte aj vy!), a ďalším zaujímavým témam.

Na záver ešte jedna potešujúca správa: pred pár týždňami sme v spolupráci s Nadáciou Intenda vyhlásili esejistickú súťaž pre stredoškôlkov na tému: Aká je Cena štátu a kto ju platí? Do súťaže, v ktorej môžu študenti vyhrať naozaj hodnotné ceny, sa zaslaniem eseje zapojilo viac ako 60 študentov zo všetkých geografických regiónov Slovenska! Výsledky nájdete už určite aj v budúcom Market Finesse.

Príjemné čítanie,

Richard Ďurana

Zoči-voči deficitom

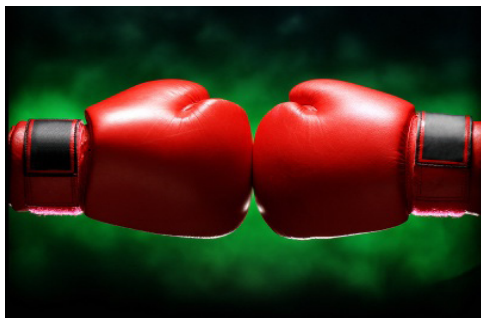
Juraj Karpíš

Zoči-voči obrovskému deficitu verejných financií sme v máji 2010 pred parlamentnými voľbami napísali „Za zásadný nedostatok volebných programov považujeme plošné mlčanie strán v oblasti konkrétnych úspor vo verejných financiách ... Pri súčasnej výške deficitu nepostačuje napríklad zrušenie Fondu národného majetku, či zavedenie elektronických aukcií. Vyrovnanie rozpočtu vyžaduje ďaleko vyššie úspory, ak nemá byť dosiahnuté zvyšovaním daní, ktoré by ohrozilo slovenskú konkurencieschopnosť. Také šetrenie vyžaduje aj úpravy v transferoch a dávkach obyvateľstvu.“

Napríklad na základe zavedenia testovania príjmov poberateľov je dnes možné iba vo výdavkoch na

prídavok na dieťa ušetriť 110 mil. eur ročne bez toho, aby boli z poberania prídavkov vylúčené rodiny s priemernými a nízkymi príjmami čiže pri zachovaní solidárnej funkcie týchto výdavkov. Na takéto kroky nenazbierala odvaha ani pravicová vláda. No minulé koalícia aspoň naznačila snahu nejaké to euro ušetriť. Smer-SD dostal od nás pred voľbami 2010 za plány ako znížiť deficit štvorku. Dnešný rozpočet na rok 2013 ukazuje, že zaslúžene. Šetrenie? Vý-

davky verejnej správy očistené o čerpanie fondov z EÚ narastú o 250 mil. eur! No niekto šetriť musí. A aj bude. Súkromníci. Odvody a dane za rovnaké obdobie narastú o neuveriteľných 2 200 mil. eur. Politici a ich zamestnanci rozpočet obhajujú po-

divnými historkami o tom, že šetrenie je, keď vám výdavky rastú pomalšie, ako ste pôvodne plánovali. A vraj hypoteticky, na základe niektorých modelov, v strednodobom (!) horizonte, môže byť šetrenie v štátnych výdavkoch zlé pre HDP. Zato zobrať o 2,2 mld. eur viac producentom hodnôt a pracovných miest na Slovensku ekonomiku určite podporí. Ešte aj ideologický praotec ekono-

mickej ľavice Keynes považoval znižovanie odvodov za jedno z najlepších proti-krízových oparení.

Rozpočet na rok 2013 a príslušné zmeny v daniach a odvodoch sú pokusom o zdĺhavú rituálnu vraždu slovenskej zlatej husi. Nie, zahraniční investori sem nepišli preto, že im chutia bryndzové halušky. Či nedajbože

pre vynikajúce súdnictvo a výbornú ochranu vlastníckych práv. Prišli pre nízke dane. Keď ich opäť zvýšime, noví investori nás budú obchádzať rovnako ako to robili pred rokom 2003 a tí existujúci budú dumať, prečo halu nerozmontovať a nenaložiť na vlak do Bulharska či Estónska.

SME, 14.10. 2012

Španielska bolesť

Juraj Karpiš

Čas, keď si politici požičávajú na náš účet 264 miliónov eur na to, aby ich poslali do eurovalu, je vhodnou príležitosťou skontrolovať, ako sa darí eurokríze. Prekvitá.

Vďaka hotovostnému vkladu do trvalého eurovalu (ESM) narastie dlh Slovenska spolu o 660 miliónov eur, pričom ručiť, samozrejme, budeme aj za celý objem poskytnutých úverov. V hotovosti splatené základné imanie je len desatinou celkovej kapacity fondu. Prvou investíciou tohto rizikového fondu budú pravdepodobne španielske aktíva. Už bola schválená pomoc španielskeho bankového sektoru vo výške 100 miliárd eur. Teraz sa čaká, kedy o ďalšie peniaze požiada krajina samotná.

Grécko prehralo

Práve na Pyrenejský polostrov sa momentálne presunula frontová línia eurokrízy. Grécko padlo a už dávno nie je centrom pozornosti. Pred dvoma rokmi sa európski predstavitelia predhŕňali v tom, kto je s Gréckom solidárnejší. Fakt, že grécke HDP v 2013 čaká už neuveriteľný šiesty rok poklesu, rozvrátená ekonomika, skolabovaný akciový trh a dvadsaťpäťpercentná nezamestnanosť, dnes už nezvlhčí žiadne oko. Naopak, množia sa hlasy, že Európa Grexit prežije. Len treba počkať na americké voľby, nech to Obamovi nepokážime... Horší scenár pre Grékov bolo ťažké vymyslieť.

Španielsko je učebnicovou prehládkou negatívnych dopadov expanzívnej monetárnej politiky, zle riadenej monetárnej únie a dôsledkov pôsobenia rozhadzovacej politiky. Krajina sa ešte stále darí maskovať existujúce straty z prasknutej bubliny v nehnuteľnostiach umelým udržiavaním cenových indexov pochybnými predajmi medzi samotnými bankami. Keď sa však ceny konečne prepadnú na úroveň, ktorá vyčistí trh,

60 percent úverového portfólia španielskych finančných inštitúcií, tvorených hypotékami a pôžičkami developerom (830 mld. eur), stratí desiatky percent hodnoty. Pritom krajina je na pokraji bankrotu už dnes. Tamojšia vláda oznámila, že ani tento rok už dvakrát revidovaný deficit nedodrží. Nebude to 4,4 percenta (odhad z konca 2011), 5,3 percenta (marec 2012), ani 6,3 percenta (koniec septembra), ale údajne 7,4 percenta (začiatok októbra) HDP. Súdiac podľa reálneho vývoja za prvý polrok to však v roku 2012 vyzerá skôr na 8,6 percenta. Revízie z 8,96 percenta na 9,44 percenta sa dočkal aj deficit za minulý rok.

Kde sú rozpočtoví policajti?

Aj Španieli si po vzore Portugalska, Írska, Maďarska a Slovenska začali vo verejných financiách pomáhať dôchodkovými úsporami svojich voličov a pustili žilou tamojšiemu dôchodkovému fondu, odkiaľ si „požičali“ tri miliardy eur. Pritom tento fond už v poslednom období tak či onak vláde usilovne pomáhal nákupmi jej dlhopisov, ktorých drží 57 miliárd. Budúci španielski dôchodcovia tak majú dobre zainvestované.

Šetriť sa príliš nechce ani sedemnástim poloautonómnym španielskym regiónom, ktoré kontrolujú 50 percent celkových španielskych verejných výdavkov. Tragický stav ich lokálnych rozpočtov má pomôcť riešiť osemnásťmiliardový záchranný fond, no ani ten nezabránil tomu, aby sa v katalánskom parlamente nerozprúdila debata o odčlenení regiónu od Španielska. To nie je recesia, ale secesia. Viceprezident európskeho parlamentu Alejo Vidal-Quadras zareagoval výzvou, aby španielska vláda zvážila vyslanie vojenskej polície do Katalánska v prípade, že tamojšia vláda bude ďalej presadzovať uskutočnenie referenda o nezávislosti. A euro vraj malo spájať kontinent.

Napriek úctyhodnej zbierke zlých správ španielska vláda so žiadosťou o pomoc otáľa. Na jednej strane si chce dopredu vyjednať, že jej schválenie nebude podmienené splnením naordinovaných podmienok zo zahraničia, ktoré by premiérovi zničili domácu podporu a imidž schopného vyjednávača. Preto vláda v predstihu proaktívne prišla s vlastným dodatočným úsporným balíčkom. Španielske odbory chystajú proti nemu v novembri generálny štrajk. Na druhej strane si chce premiér poistiť, že sa žiadosť „oplatí“. Hľadá garancie, že výmenou za túto potupu a stratu časti suverenity príde naozaj tučná intervencia ECB alebo eurovalu na dlhopisových trhoch, ktorá zníži náklady španielskeho dlhu na dlhšie obdobie.

Ved' zaplatíme

Trpkastú pachuť pre slovenských daňovníkov prináša detailnejší pohľad do španielskeho rozpočtu, ktorý budeme čochvíľa financovať cez pomoc aj my. Okrem záchrany bánk sa v ňom skrýva aj záchrana veľkých energetických gigantov za 25 miliárd eur. Ich dlhy sú jednak výsledkom rozdielu medzi štátom regulovanými populistickými cenami výstupov a vstupov a toho, že „politici si nedokázali udržať dostatočnú vzdialenosť od priemyslu, ktorý mali regulovať.“

Donkichotskú snahu slovenských politikov zachraňovať z našich peňaženiek starú Európu asi najlepšie ilustruje povzdych tridsaťšesťročného požiarnika Luisa Rodrigueza, účastníka násilných protestov proti úsporným opatreniam v Madride: „Môj ročný plat klesol už o 8 000 eur. Ak klesne ešte viac, budem mať problémy pokryť svoje náklady.“ Mediánová mzda Slováka je 8 040 eur ročne. Môžeme sa tešiť na čas, keď sa front presunie do Francúzska. Tamojší štátni zamestnanci majú platy ešte vyššie.

týždeň, 7.10. 2012

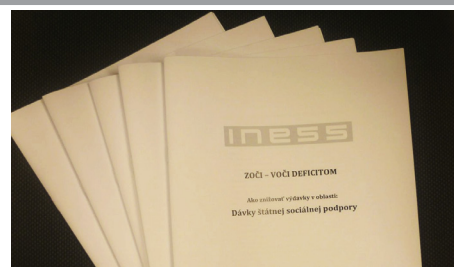
INESS Policy Notes v roku 2012

INESS Policy Note 1/2012 Dane ešte zvyšovať netreba (Čo chýba analýze Ódora a Horvátha) <http://goo.gl/EtbDf>

INESS Policy Note 2/2012 Reálny zmysel prísnejších STK uniká <http://goo.gl/S1FYj>

INESS Policy Note 3/2012 Penzijný systém, kam SMERuješ? <http://goo.gl/SQrls>

INESS Policy Note 4/2012 Ako znižovať výdavky v oblasti: Podpora osobnej železničnej dopravy <http://goo.gl/1JMb9>

Nedali sme si tatársku, ale syr a hranolčky musia byť

Radovan Ďurana

Súčasný šetrenie vo výdavkoch by sa dalo prirovnať k vynechaniu tatárskej omáčky k vyprážanému syru s hranolkami.

Ministerstvo financií zverejnilo tlačovú správu k aktuálnej výške deficitu a čerpania štátneho rozpočtu. Výdavky dosahujú ku koncu septembra 62,4% ročného plánu, deficit 70,4%.

Ak sú za nami tri štvrtiny roka, môže sa to zdať ako výsledok sľubujúci nižší deficit, ako sa plánovalo.

Ide však skôr o pranie, ako realistické hodnotenie. Tak ako je pre obchodníkov najdôležitejšia predvianočná sezóna, takisto aj verejná správa utráca najviac v poslednej štvrtine roka, priemerne tretinu celoročných výdavkov.

Vláda má samozrejme informácií o nadchádzajúcich výdavkoch viac, ako je toto základné štatistické porovnanie. A tiež vidí stagnáciu daňových príjmov.

Navrhne preto dodatočné opatrenia, aby bol plán deficitu vôbec dodržaný. Vysoký deficit, resp. daň za predčasné voľby zaplatíme, zdá sa, v plnej výške.

Premeškaná príležitosť

Tohtoročné hospodárenie štátu predstavuje premeškanú príležitosť na znižovanie deficitu. Ani nová vláda zatiaľ neprešla na zoštiehľovaciu diétu.

Súčasný šetrenie vo výdavkoch by sa dalo

prirovnať k vynechaniu tatárskej omáčky k vyprážanému syru s hranolkami.

Šetrenie v podobe viazania miezd, prevádzkových a kapitálových výdavkov je pritom ten najjednoduchší postup, a ako to už býva, za málo námahy, málo muziky. Väčšia časť verejného koláča sa prerozdeľuje na rôznych dávkach a dotáciách, ktoré ostali nedotknuté.

Aj keby vláda vyplatila svojim zamestnancom polovičné mzdy, s deficitom by to zásadne nezmávalo.

Keďže v tomto roku vláda a parlament boli zamestnané najmä zvyšovaním daní, legislatíva, ktorá by dokázala znížiť dávky a transfery v budúcom roku, t.j. väčšiu časť koláča, nebola prijatá.

Zníženie deficitu zaplatia vyššie dane

Návrh rozpočtu na rok 2013 bude naďalej

bez tatárskej, možno ubudne pár hranolčiek, ale ani to nie je isté, keďže vláda plánuje presunúť výdavky zo znížených mzdových nákladov na financovanie iných verejných výdavkov tzv. priorit.

Zníženie deficitu v budúcom roku tak zaplatia daňoví poplatníci, zvyšovanie daní a odvodov má štátnej kase vyniesť 1,7 mld. eur.

Z pohľadu európskych štatistík však nejde o výnimku. Výdavky EÚ 27 prvýkrát zastavili svoj rast až v roku 2011.

Znižovanie deficitov na úrovni únie tiež prebieha najmä vďaka rastu daní a odvodov, príjmy štátov už presiahli predkrízovú úroveň.

No a rozdiel od ostatných krajín má Slovensko vysoký deficit aj bez priamych nákladov z titulu zachraňovania domácich bánk.

Tento nepriaznivý stav potvrdzuje nelichotivá štatistika, v ktorej slovenské verejné výdavky vzrástli oproti predkrízovému roku 2008 o 17% (po odpočítaní vplyvu II. piliera o 14%). Len výdavky Luxemburska rástli rýchlejšie.

Naopak, pobaltské republiky dokázali výdavky znížiť nominálne o 5 – 12%, výdavky sa podarilo znížiť celkovo ôsmim krajinám. Na jazyk sa tak derie otázka – v čom sú naše výdavky iné, že sa nedajú znižovať, len zvyšovať?

SME, 3.10. 2012

Tlačenie peňazí sa môže skončiť katastrofou (rozhovor)

Juraj Karpiš

Analytik INESS Juraj Karpiš v rozhovore pre Finweb hovorí aj o tom, že súčasné kroky ECB uľahčia situáciu iba politikom.

Považujete tlačenie peňazí zo strany Európskej centrálnej banky za nebezpečný krok?

Považujem to minimálne za nevhodný krok.

Prečo?

Myslím si, že centrálna banka by nemala vytvárať nové peniaze na to, aby uľahčovala financovanie deficitu krajín. To znamená, že keď politici potrebujú peniaze, tak by nemala nastupovať centrálna banka, ktorá ich dotlačí. Politici by si mali požičať na súkromných trhoch. A keď to nedokážu, mali by začať šetriť a robiť reformy.

Takže tlačenie peňazí uľahčuje situáciu len politikom?

Áno, tí tým pádom nemusia prijímať také radikálne šetriace opatrenia.

Prečo sú však banky také nepoučiteľné, keďže minulosť svedčí o tom, že tlačenie peňazí je vždy vysoko rizikový krok?

Lebo napriek tomu, že sa centrálna banka

tvária, aké sú nezávislé, sú úzko prepojené so štátnou mocou a s politikmi, a pre politikov je to tá najľahšia cesta, ako riešiť situáciu, do ktorej sa dostali.

Politici sa neboja dlhodobých dôsledkov?

Politici sú ako deti, neboja sa ničoho z dlhodobého horizontu. Vždy prijímajú krátkodobé rozhodnutia – teda také, ktoré neohrozia ich pôsobenie najbližšie dva či štyri roky. A tlačenie peňazí presne zapadá do takéhoto uvažovania.

Čo to môže pre obvyčajného človeka znamenať, že sa európska centrálna banka rozhodla tlačť peniaze?

Hrozí rast cien. To, že ceny zatiaľ výrazne nestúpajú, súvisí s tým, že firmy si na druhej strane nechcú príliš požičať, takže lebo sa boja budúcnosti, vysokých daní... Inak povedané, kým sa nepodarí rozbehnúť ekonomiku, hrozba rastu cien nie je taká významná. Ak však politici budú naďalej hľadať riešenie cez tlačenie peňazí, v dlhodobom a strednodobom horizonte hrozí vyššia inflácia.

Viac ako dve percentá?

Áno, možno päť, možno desať percent.

Katastrofický scenár, ktorý sa mnohokrát vyskytol v minulosti, teda nehrozí?

Môže sa naplniť aj ten – ak ľudia stratia dôveru v menu, v konzervatívnosť centrálnej banky – v takom prípade hrozí aj väčšia cválajúca inflácia. To sa však nedá predpovedať. Nie je to ten najpravdepodobnejší scenár, ale nemôžeme ho úplne vylúčiť.

V minulosti však inflácia nastupovala pomerne krátko nato, ako sa začali tlačť peniaze. V čom je situácia odlišná?

Hyperinfláciu nemožno vylúčiť ani v prípade eura. Akurát v prípade meny, ktorú používa tak veľa ľudí, ten proces znehodnotenia trvá výrazne dlhšie. Čím väčšia krajina, tým dlhšie trvá, kým ľudia stratia v danú menu dôveru. Euro teda nemožno porovnávať s rýchlou infláciou zimbabského doláru, alebo marky za Weimarskej republiky, to boli podstatne menšie meny. Ale podstata zostáva rovnaká.

Vy viete o prípadoch, kedy by vykrývanie štátnych dlhov tlačением peňazí malo dlhodobý pozitívny efekt? Aj pre bežných ľudí, pravdaže.

No, finančná represia pri kombinácii tlač-

nia nových peňazí pri vyššej inflácii už vyriešila zadanie vyspelých krajín v minulosti. Avšak vyriešila v takom zmysle, že to zaplatili ľudia - nie cez dane, ale cez znižovanie hodnoty svojich úspor a pokles reálnej kúpnej sily ich miezd.

Ako by sa dali tieto problémy vyriešiť bez toho, aby museli bežní ľudia dotovať krajinu?

Konečne sa začať prikrývať perinou, na akú máme. Okresať verejné výdavky a deregulovať

vať rôzne oblasti podnikania a zamestnávania aby sme pomohli ekonomickému rastu. Zreálniť sociálnu politiku, teda napríklad prestať sľubovať ľuďom dôchodky, ktoré im nedokážeme zaplatiť.

Finweb, 19.10. 2012

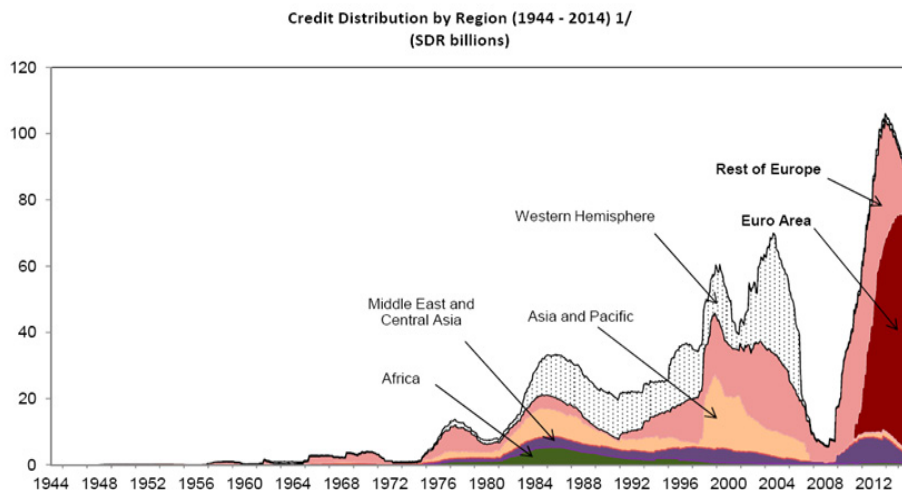
Porovnanie

Z darcu obdarovaný

Poskytovanie úverov patrí medzi základné funkcie Medzinárodného menového fondu. Najskôr USA poskytovali úvery vojnou zničeným európskym krajinám a chudobnej Ázii, začiatkom 80. rokov už západná Európa bola spolu s USA na strane darcov a tri štvrtiny úverov smerovali do Afriky, Ázie a blízkeho východu. S pádom východného bloku začali pomoc dostávať aj chudobní ex-komunistickí Európania, no v polovici prvej dekády tohto storočia už opäť drvivá väčšina úverov IMF smerovala do rozvojového sveta.

Čo s tým spravila kríza? Odpoveď vidíte na grafe. Dnes 75% úverov MMF smeruje do eurozóny. Kedysi nástroj pomoci bohatých krajín chudobným (aj keď jeho efektívnosť je viac ako otáznika) dnes zachraňuje svojich najbohatších členov.

Zdroj: MMF

Source: Finance Department

1/ Projections of credit outstanding based on current arrangements, including the new arrangement for Greece and the cancellation of its SBA, and assuming full purchases of committed amounts.

Zívajúca nobelovka?

Martin Vlachynský

Pamätnú cenu Alfreda Nobela získali ekonómovia Alvin Roth a Lloyd Shapley za teóriu stabilného rozdelenia a dizajn trhov. V čase najväčšej ekonomickej krízy za niekoľko desaťročí je to správa, ktorá si vyslúži skôr zívnutie.

V oboch prípadoch ide o relatívne neutrálnych amerických ekonómov. O čo v ich výskume ide? Trh je abstraktné miesto, na ktorom dochádza k uzatváraniu kontraktov medzi jeho účastníkmi. Aby však k tejto interakcii došlo, musia sa účastníci najskôr stretnúť. Pokiaľ sú nimi Robinson a Piatok, pričom jeden má na výmenu rybu a druhý kokosový orech, nie je to veľký problém. Ak je však subjektov tisíce a každý má špecifické charakteristiky, proces spárovania nie je až taký jednoduchý. Práve na tento proces sa laureáti pozreli. Hoci nikdy spolu priamo nespolupracovali, ich práce sa dopĺňajú. Profesor Shapley je spoluautorom Gale-Shapleyho algoritmu, ktorý je základným nástrojom na párovanie skupín ľudí. Alvin Roth závery jeho práce následne aplikoval do viacerých reálnych odvetví.

.kto dostane obličku?

Slovné spojenia ako „dizajn trhov“ či „ekonomické inžinierstvo“ môžu trhových liberálov vystrašiť. No v prípade práce Rotha a Shapleyho len nedopatrením. Kľúčovým párovacím nástrojom je totiž cena. Dva subjekty, ktoré chcú na trhu uskutočniť výmenu tovarov či služieb, pridelia svojmu produktu po-

myselnú cenovku, ktorú na trhu demonštrujú – napríklad umiestnením fyzickej cenovky na produkt na strane predajcu a vytiahnutím peňaženky na strane kupca. K spárovaniu dochádza porovnávaním demonštrovaných cien s vlastnými subjektívnymi cenovými limitmi. No sú trhy, kde tento mechanizmus z regulačných, prípadne iných dôvodov, nie je možné aplikovať. Dizajn trhov v ich podaní je tak v podstate len technickou reformou regulácie smerom k požadovaným výsledkom, pričom neriešia dôvody existencie regulácie či oprávnenosť zadaných cieľov.

A práve tu nastupujú Shapley a Roth. Reálnym príkladom, ktorý pomohol zachrániť množstvo životov, je darovanie obličiek. Keďže komerčný trh s orgánmi je zakázaný, pacienti boli odkázaní na obličku od príbuzných, ktorá však nie je vždy vhodná. Preto sa umožnilo krížové darovanie. No ani jednoduchých kombinácií v podobe „ja dám obličku tvojej žene a ty mojej“ nie je veľa. Reálne je nutné vytvoriť reťaz darcov, kde A obdaruje B, B obdaruje C, a až kdesi K či M daruje orgán zase A. Pričom všetci v reťazi musia byť uspokojení. Keď k tomu pridáme množstvo biologických parametrov, ktoré konkrétny orgán musí spĺňať, vychádza z toho pekný optimalizačný oriešok. Rekordom je zatiaľ darovací kolotoč, ktorého sa zúčastnilo 60 ľudí a 30 obličiek.

Gale-Shapleyho algoritmus a jeho klony sa dajú využiť všade tam, kde je potreba spá-

rovať dve skupiny objektov, z ktorých každý má členité charakteristiky a preferencie. Okrem obličiek je ďalším reálnym príkladom aplikácie umiestňovanie študentov na niektoré americké univerzity. Každý študent má rebríček preferencií – chcel by študovať také predmety v onakom meste, ale má aj menej preferované alternatívy. Podobne univerzita má kritériá na študenta. Nie je možné každého študenta zapísať na tú školu, ktorú najviac chce, ale je možné skupinu spárovať tak, aby všetky preferencie boli čo najviac uspokojené. Ešte významnejšie je aplikovanie týchto mechanizmov na umiestňovanie medikov do nemocníc. Pôvodný systém, ktorý spočíval prevažne na hesle „kto skôr príde, ten skôr melie“, začiatkom 90. rokov viedol nemocnice k snahe uchytíť medikov už počas štúdia a k narastajúcemu chaosu. Ten sa zhoršil aj vďaka tomu, že do systému bola zavedená možnosť lekárskeho párov. Roth spolu s Elliotom Peransonom pripravili párovací mechanizmus, ktorý dnes používa väčšina lekárskeho organizácií v USA.

.skutočná ekonómia?

Ohlasy z akademickej obce na udelenie ceny sú prevažne pozitívne. Rotha a Shapleyho vyzdvihujú ako príklad toho, že práca ekonómov môže výrazne prispieť k riešeniu reálnych problémov. Takto sa o Rothovi vyjadril napríklad známy spoluautor knihy Freeconomics, Steven Levitt.

No objavuje sa aj kritika, ktorá nespochybňuje úspechy oboch profesorov, ale skôr sa pýta, či ich práca ešte patrí do sféry ekonómie, alebo skôr do matematiky a počítačových vied. Nakoniec, obaja sú vzdelaním matematici. Profesor Charles Rowley z George Mason University napísal na svojom blogu: „Nobelova cena za ekonómiu už niekoľko

rokov padá do priemernosti...Velikánov ako Samuelson, Hayek, Friedman, Buchanan či Coase nahrádzajú trpaslíci...Príspevok Rotha a Shapleyho predstavuje rutinnú prácu pešiakov, ktorú ľahko zvládnu počítačoví uční.“

Možno sú to príliš tvrdé slová, ale je pravda, že záujmové oblasti akademickej ekonómie

sa za posledné storočie zmenili takmer na nepoznanie. Ani zúriaca kríza (ktorá osekala finančnú odmenu pre laureátov Nobelovej ceny o 20 percent) nepriniesla návrat diskusie k fundamentálnym otázkam. Uvidíme o rok.

.týždeň, 21.10. 2012

Výdavky štátu

Ako znížovať výdavky v oblasti štátnej sociálnej podpory

INESS zverejnil novú štúdiu s názvom Ako znížovať výdavky v oblasti štátnej sociálnej podpory.

Na základe zavedenia testovania príjmov poberateľov je možné vo výdavkoch na prídavok na dieťa ušetriť 110 mil. eur ročne bez toho, aby boli z poberania prídavkov vylúčené rodiny s priemernými a nízkymi príjmami. Zvyšovaním adresnosti a účelnosti poskytovaných dávok v tejto oblasti, ktorá ročne prerozdeľuje viac ako 1 000 mil. eur, by bolo možné dosiahnuť úspory vo výške takmer 300 mil. eur.

Autori štúdie pri stanovovaní príjmovej hranice poberania prídavku na dieťa vychádzali zo skúseností v zahraničí, predovšetkým v nám kultúrne a ekonomicky blízkej Českej republike, kde adresnosť poskytovania tejto dávky umožnila dosiahnuť 40% úspory vo výdavkoch na tento účel pri súčasnom zachovaní solidárnej funkcie týchto výdavkov. Na rozdiel od súčasného zvyšovania daní a odvodov, zvyšovanie adresnosti poskytovaných dávok sa nedotkne nezamestnaných, občanov s nízkymi príjmami, či dôchodcov. 110 mil. eur ušetrových na neefektívne poskytovaných prídavkoch na dieťa je suma

porovnateľná so 123 mil. eur, ktoré chce štát získať zavedením sociálnych odvodov na dohody. Zvyšovanie adresnosti dávok nebude mať na rozdiel od zvyšovania daní

negatívny vplyv na tvorbu pracovných miest. Táto štúdia je príspevkom do diskusie o možnostiach konsolidácie verejných rozpočtov na výdavkovej strane, ktorá je v súčasnosti hlboko v tieni zvyšovania daní a odvodov. Po štyroch rokoch zmrazovania platov štátnych zamestnancov a prevádzkových nákladov nie je možné dosiahnuť dostatočne vysoké úspory vo výdavkoch, navyše tieto plošné

opatrenia časom vedú nevyhnutne k zníženiu kvality verejných služieb. Ďalšia konsolidácia výdavkov verejných rozpočtov vyžaduje reformné úsilie a štrukturálne zmeny hlavne na strane dávok, transferov a dotácií. K budúcemu rastu podielu výdavkových úsporných opatrení na celkovej konsolidácii sa hlási aj súčasná vláda.

Štúdia nadväzuje na Analýzu sociálneho systému SR a Návrh riešenia hlavných nedostatkov sociálneho systému SR, ktoré INESS publikoval v roku 2006 a jej cieľom je predstaviť konkrétne návrhy, ktoré znížia záťaž verejných rozpočtov, ale súčasne zachovajú solidárnu podporu nízkopríjmových skupín. Návrhy popísané v prvej časti štúdie boli formulované s ohľadom na súčasný spoločenský diskurz. Zachovávajú štruktúru rodinnej politiky, pričom autori sú si vedomí, že rodinná politika ako celok čelí viacerým fundamentálnym problémom. Tieto sú predmetom diskusie, ktorá tvorí druhú časť štúdie. Tretia časť štúdie obsahuje kompletný prehľad viac ako 100 dávok sociálneho systému na Slovensku.

Štúdia je súčasťou dlhodobého projektu Zoči – voči deficitom, ktorého cieľom je prinášať konkrétne návrhy na znížovanie deficitu verejnej správy. Je ju možné tiež zakúpiť v papierovej podobe v kancelárii INESS.

Cena štátu

SOZA – stroj na peniaze pre vyvolených?

SOZA (Slovenský ochranný zväz autorský) je neziskové občianske združenie autorov a vydavateľov hudobných diel, ktoré na základe autorského zákona a s oprávnením ministerstva kultúry, vykonáva ich majetkové autorské práva. Na Slovensku zastupuje 2050 autorov a 47 vydavateľov, na základe medzinárodných zmlúv uplatňuje aj autorské práva zahraničných interpretov na Slovensku a slovenských interpretov v zahraničí. Organizácia má 60 zamestnancov. Celkové príjmy SOZA dosiahli v roku 2011 7,7 milióna eur, náklady 1,7 milióna (väčšinu tvoria mzdy zamestnancov).

Príjmy

Tretina príjmov SOZA pochádza z poplatkov za verejné hudobné produkcie, štvrtina za televízne vysielať, ďalšiu pätinu tvoria rozhlasové vysielať a káblová retransmisia. Zvyšok tvoria honoráre zo zahraničia, ale aj príjmy z predaja nenahraných nosičov. V

praxi tak SOZA inkasuje šesť percent z predajnej ceny každého prázdneho CD, čím sa implicitne predpokladá jeho možné zneužitie na nelegálne šírenie hudby.

Keďže tento druh príjmu sa v posledných rokoch znižuje (dopyt po CD a DVD vo všeobecnosti kvôli modernejším technológiám klesá), SOZA najnovšie žiada aj 3 percentá z ceny každého predaného mobilného telefónu s odôvodnením, že aj tieto výrobky môžu byť použité na nelegálne rozširovanie hudobných záznamov.

Problémové interpretovanie zákona

SOZA vyberá poplatky na základe autorského zákona za rôzne formy verejných prenosov, resp. verejného rozširovania hudobných diel. Poplatky majú byť vlastne cenou za poskytnutie hudobného diela, ktoré SOZA odovzdá autorovi daného diela.

Organizácia však v poslednej dobe čelí silnej kritike. Určovanie toho, čo je a čo nie je verejné rozširovanie, a koncept duševného

vlastníctva, totiž ponúka pomerne široké interpretácie uplatnenia autorského zákona. Do problému sa už zaangažovalo aj Ministerstvo kultúry, podľa ktorého SOZA nemá vyberať poplatky za stužkové, svadby, pohreby, či rodinné oslavy. SOZA má pritom dnes podpísané hromadné licenčné zmluvy aj s pohrebničtami. Dochádza tiež k absurdným situáciám, keď podľa pôvodných vyjadrení SOZA mohol napríklad zubár pustiť hudbu pacientovi v ordinácii bez poplatku, v čakárni by však už na zapnutie rádia potreboval licenciu.

Minulý rok tiež SOZA chcela vyberať poplatky od prevádzkovateľov web-stránok, ktoré linkovali hudobné videá zo stránky YouTube. Tento rok vyvolali negatívne ohlasy medializované informácie, podľa ktorých niektoré obce obdržali od SOZA faktúry za podujatia spojené s verejnou prezentáciou ľudových piesní. Široká medializácia týchto prípadov viedla až k rezignácii riaditeľa SOZA Vladimíra

ra Repčíka.

Netransparentnosť

Ďalším veľkým problémom organizácie však ostáva jej netransparentnosť. Väčšina jej príjmov sa rozdeľuje medzi autorov diel, ktorých zastupuje. SOZA však nezverejňuje komu koľko platí, podklady, na základe ktorých by sa dala overiť správnosť výpočtu vyplatených tantiémov, neposkytuje ani samotným autorom. Nejasná je tiež metodika výpočtu a

klúč rozdelenia vyzbieraného balíka peňazí.

Adresné príjmy, pri ktorých sa dá jasne identifikovať podiel jednotlivých autorov (napr. z playlistov, ktoré rádiá SOZA poskytujú), totiž tvoria menšinu príjmov organizácie. Väčšinu príjmov tvoria neadresné príjmy, ktoré pochádzajú aj od majiteľov barov, reštaurácií, či klubov. V praxi tak SOZA vyberá poplatky aj za autorov, ktorí nie sú jej členmi, tieto sa však málokedy k týmto autorom aj dostanú.

Neadresné príjmy sa v zásade rozdeľujú na základe rovnakého kľúča ako adresné, zo súčasného nastavenia tak profitujú najhranejší slovenskí interpreti. Pomery v organizácii verejne kritizovali aj niektorí známejší autori, medzi nimi Peci Uherčík alebo Marián Greksa.

Ján Dinga

iness.sk, 5.11.2012

Prečo sú na Slovensku nízke mzdy?

Peter Weisenpacher

Ľudia často popierajú, že výška miezd závisí od nejakých objektívnych faktorov, ako je napr. produktivita práce. Ich predstava je približne taká, že výška miezd závisí najmä od dobrej vôle zamestnávateľa alebo štátu. Dobrý zamestnávateľ ľuďom „dá zarobiť“, chamtivý ich zdiera. Dobrá vláda sa o ľudí stará a žmýka zamestnávateľov v prospech zamestnancov, zlá vláda je „proti ľuďom“. Podobné názory existujú len ako intuitívne predstavy, ich stúpenci nedokážu sformulovať na túto tému žiadnu ucelenú teóriu, ktorá by mala nejaké racionálne (o to viac je v nich ale emócií). V tomto článku sa pokúsím vysvetliť, ako sa vlastne mzdy na trhu tvoria a od čoho závisí ich výška.

Predstavme si spoločnosť, v ktorej žije milión ľudí, ktorí sú ale tak málo produktívni že dokážu vyrobiť len 100 tisíc párov topánok. Je vedľajšie, aké sú tu nominálne mzdy, t.j. aké číselká sú vytlačené na papierikoch, ktoré ľudia dostávajú na výplatu. Reálne mzdy musia byť nutne také nízke, že topánky si môže dovoliť nanajvýš každý desiaty človek a teda najmenej 90% ľudí ostane bosých. Analogický argument prirodzene platí aj pre všetky ostatné výrobky. Z tohto príkladu je zrejmé, že výška miezd „nejako“ s produktivitou práce musí súvisieť, nech už to ľudia hocikako popierajú. Ľudia nemôžu spotrebovať viac než vyrobia. Nízka výroba znamená nižšie reálne mzdy a nižšiu životnú úroveň. Žiadna „sociálne citiaca“ vláda so svojimi „istotami“, žiadne prelievanie slz nad osudom bosých nemôžu vyprodukovať dodatočné topánky, to môže dosiahnuť jedine pro-

duktívnejší obuvnícky priemysel.

Tiež je jasné, že túto produktivitu ovplyvňuje omnoho viac kvalitné strojové vybavenie obuvníckej továrne než usilovnosť pracovníkov. Priemerne usilovný pracovník modernej továrne vyrobí za deň omnoho viac topánok než zručný stredoveký remeselník pracujúci s vypätím všetkých síl s jednoduchými manuálnymi nástrojmi. Je dôležité to zdôrazniť, pretože ľudia si pod produktivitou práce robotníka často mylne predstavujú niečo také ako jeho usilovnosť. Tvrdenia o nižšej produktivite práce na Slovensku im znejú ako hnusné protislovenské obviňovanie našich robotníkov z lenivosti. Iracionálne obranné reakcie potom pochovávajú akúkoľvek snahu o rozumnú diskusiu. Produktivitou práce teda budeme rozumieť jednoducho trhovú hodnotu tovaru vyrobeného za časovú jednotku, a pod pojmom fyzická produktivita budeme rozumieť počet výrobkov za tento čas.

Zatiaľ teda vieme, že výška miezd nejako súvisí s fyzickou produktivitou práce, ktorá zase súvisí s výkonnosťou vybavenia tovární, t.j. akumulovaným kapitálom. Je treba ešte vysvetliť, čo určuje mzdu konkrétneho pracovníka. Keď zamestnávateľ najíma dodatočného (medzného) zamestnanca, maximálna mzda, ktorú je mu schopný ponúknuť je daná trhovou hodnotou dodatočného produktu, ktorý sa vytvorí jeho zapojením do práce (tzv. medzný produkt). Ak zamestnanec vytvorí pre zamestnávateľa hodnotu 1000 eur, zamestnávateľ mu bude ochotný vyplatiť mzdu nanajvýš 1000 eur, určite nie

1200. Medzný produkt je pochopiteľne tým vyšší, čím lepším kapitálovým vybavením zamestnávateľ disponuje. Zamestnávateľ ale obvykle vôbec netuší, koľko platí zamestnancovi maximálnu možnú mzdu, danú pracovníkovou medznou produktivitou (teda tých 1000 eur). Snaží sa mu ponúknuť mzdu nižšiu, ale dostatočne vysokú na to, aby mu zamestnanca neodlákali iní zamestnávateľia. Zamestnancova mzda bude teda tým vyššia a tým bližšia jeho medznej produktivite, čím vyššej konkurencii ostatných zamestnávateľov musí náš zamestnávateľ čeliť. A schopnosť ostatných zamestnávateľov konkurovať mu a preplatiť ho nie je daná ničím iným než ich vlastnou kapitálovou vybavenosťou a teda medznou produktivitou práce v ich firmách. Čím viac kapitálu je celkovo akumulovaného v danej krajine, tým viac sa vyprodukuje, tým vyššie mzdy sú zamestnávateľia schopní vyplácať a pod tým väčším vzájomným konkurenčným tlakom sú, aby tieto mzdy aj skutočne vyplácali. Mzdy pracovníkov budú vyššie a rovnako aj ich podiel na celkovom produkte. Preto na Slovensku nielenže vyprodukujeme menej ako napr. v kapitálovo dobre vybavenom Švajčiarsku (máme nižší HDP), ale navyše na mzdy pripadá len 38 % tohto nižšieho produktu, kým v Švajčiarsku je to 59 %.

Vplyv medznej produktivity práce na výšku mzdy sa dá najlepšie pochopiť na príklade tých odvetví, v ktorých má akumulácia kapitálu malý alebo žiadny vplyv na fyzickú produktivitu. Takými sú napr. niektoré služby. Súčasná čašníčka roznesie za smenu zrejme rovnaké množstvo pohárov piva, ako jej kolegyňa v stredoveku a jej fyzická produktivita je teda rovnaká. Ako je potom možné, že jej reálna mzda je omnoho vyššia? Zdanlivo to popiera súvis medzi produktivitou práce a výškou mzdy. Treba si ale uvedomiť, že jej mzda nie je určená len medznou produktivitou práce v tejto jednej krčme. Krčmár musí zaplatiť čašníčke takú vysokú mzdu, aby ju odlákal z eventuálnej práce o. i. v tých zamestnaniach, ktorých produktivita s nárastom množstva akumulovaného kapitálu rastie. Ak by sa pokúsil ponúknuť čašníčke stredovekú mzdu, zamestnala by sa radšej napr. v nejakej továrni. Krčmár musí zaplatiť viac a na rozdiel od svojho stredovekého

d'akujeme sme.sk

Radi by sme vám dali do pozornosti jednoduchú možnosť ako môžete **podporiť aktivity INESS**, medzi ktoré patrí napríklad aj projekt **Plytvanie štátu** či vydávanie mesačníka **Market Finesse**.

Môžete tak urobiť zo svojho domova či kancelárie jednoducho cez darovací portál dakujeme.sme.sk. Postup je veľmi jednoduchý a časovo nenáročný.

Priamy link je uvedený nižšie. Za vašu podporu, bez ktorej by naše aktivity nebolo možné realizovať, vám vopred ďakujeme!

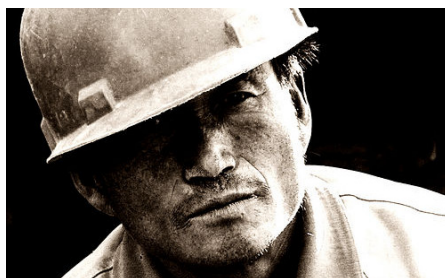
<http://dakujeme.sme.sk/organizacia/33/iness-institut-ekonomickych-a-spolocenskych-analyz>

koľu si to môže dovoliť. Je to tak preto, že má solventnejších zákazníkov, napr. robotníkov z tovární s rastúcou produktivitou. Tí, ak chcú byť obslužení, musia väčšiu časť zo svojho rastúceho príjmu prenechať (priamo či nepriamo) krčmárovi a čašníčke.

Po sformulovaní tejto všeobecnej teórie ju už môžeme použiť na vysvetlenie konkrétnych príkladov zo života. Predstavme si napr. vstup kapitálový výborne vybavenej firmy (napr. Volkswagen) do krajiny, ktorej kapitálové rezervy boli zdecimované 40-ročným budovaním socializmu a 20-ročným budovaním silného sociálneho štátu, a v ktorej sociálna politika vlády udržiava stabilnú dvojcifernú nezamestnanosť (napr. Slovensko). Aj keď vďaka svojej vysokej medznej produktivite je VW schopný vyplácať mzdy na nemeckej úrovni, ani ho nenapadne urobiť niečo také. Bežní slovenskí zamestnávateľia so svojou slabou kapitálovou vybavenosťou pre neho nie sú konkurenciou a nezamestnaných je dostatok, preto VW úplne stačí, ak ponúkne mzdy mierne nad slovenským priemerom a hlboko pod nemeckým a nebude mať problém získať najlepších pracovníkov akí na trhu sú. V Nemecku musí kvôli konkurencii iných kapitálový dobre vybavených firiem ponúknuť omnoho vyššie mzdy. Táto skutočnosť ukazuje, že výška miezd v nejakej firme nezávisí jednoducho od produktivity tejto konkrétnej firmy, ale od akejsi „priemernej“ produktivity v danej krajine, danej celkovým množstvom akumulovaného kapitálu. Keďže v Nemecku je kapitálu podstatne viac, je tam vyššia aj produktivita práce bežného pracovníka a tým aj úroveň miezd. Toto si neuvedomujú ľudia, ktorí spochybňujú vplyv produktivity práce na výšku miezd na základe pomýleného argumentu, že robotní-

ci v slovenskom a nemeckom VW majú pri najmenšom rovnakú produktivitu a napriek tomu tí slovenskí majú výrazne nižšie platy.

Skôr než začneme hromziť na chamtivých nemeckých kapitalistov zneužívajúcich slovenskú chudobu, je dobré si uvedomiť, že VW nemôže celý rozdiel medzi nemeckými a slovenskými mzdami zhrabnúť ako zisk. Konkurencia ho núti premietnuť túto úsporu aspoň čiastočne do nižších cien výrobkov. Bez ohľadu na to v akej miere to urobí, či už preferuje vyšší zisk alebo zníženie cien výrobkov, núti to konkurentov takisto znižovať náklady na pracovnú silu a presúvať kapitál

do podobných krajín ako Slovensko. Vďaka tomu reálne mzdy v týchto krajinách rastú, a to buď tým, že sa zvyšujú nominálne mzdy v dôsledku konkurencie produktívnejších zamestnávateľov, alebo vďaka zníženiu cien výrobkov umožnenému nižšími nákladmi na pracovnú silu a celkovo lepšou alokáciou kapitálu. Slovenskí robotníci nielenže „otročia“ v cudzích montážnych dielňach, ale ako spotrebitelia si môžu aj dovoliť kúpiť autá či elektroniku, ktoré sú lacnejšie než by boli keby ich vyrábali len nemeckí robotníci poberajúci trojnásobné mzdy. Podobne nárast ziskov firiem ako VW vedie k vyššej akumulácii kapitálu, ktorý v budúcnosti umožní nárast produktivity a miezd.

Je dobré zdôrazniť, že pod pojmom mzda sa v tomto článku rozumela hrubá mzda (alebo superhrubá mzda, či cena práce na výplatnej páske). „Sociálne výhody“ garantované štátom nemajú žiadny vplyv na samotnú výšku hrubej mzdy. Sú z nej ale financované a úmerne tomu preto znižujú zamestnancovu čistú mzdu. Taktiež neexistujú žiadne „odvody zamestnávateľa“ - aj táto suma spadá do hrubej mzdy a čím je vyššia, tým nižšia bude zamestnancova čistá mzda. Pojem „odvody zamestnávateľa“ je len rafinovaný výmysel, ktorý má v naivnejších zamestnancoch vyvolať dojem, že vďaka štátu dostávajú od zamestnávateľa niečo, čo by inak nedostali.

Ukázal som, že nízke mzdy sú dôsledkom nedostatku kapitálu. Je preto zbytočné hromziť nad údajnou chamtivosťou slovenských zamestnávateľov a tváriť sa, že situácia slovenských pracovníkov sa zlepši ak si buď sami podnikatelia vstúpia do svedomia a zvýšia mzdy alebo ich k tomu donúti sociálne citiaca vláda. Vylievaním žĺce na chamtivých podnikateľov sa síce niektorým ľuďom uľaví, ale problém to nerieši. Ten totiž nie je v psychike zamestnávateľov a v ich lakomosti, ale v objektívnej skutočnosti nedostatku kapitálu, a jeho jediné riešenie je jeho ďalšia akumulácia. Tá je možná buď príchodom zahraničných investorov alebo domácou akumuláciou. Keďže kapitál sa tvorí vďaka dosiahnutému zisku a vďaka úsporám, politika trestajúca zisk a úspory (vyššie dane a odvody, predražovanie nákladov zamestnávateľov, obmedzenie sporivého dôchodkového piliera a ďalšie opatrenia tohto druhu) akumuláciu kapitálu brzdí. Perspektívy slovenských poberateľov miezd do budúcnosti preto nie sú veľmi ružové.

iness.sk, 15.10.2012

Chudoba podľa EÚ

Ján Dinga

Eurostat nedávno zastrešil vydanie štúdie, ktorá meria materiálnu depriváciu v EÚ. Táto sa zaoberá vlastníctvom (resp. absenciou) tých statkov, ktoré definuje ako kľúčové pri určení stavu materiálnej deprivácie obyvateľstva. V ľudskej reči teda skúma vlastníctvo istých druhov majetku, ktorých absencia má znamenať, že sme chudobní.

Relativita chudoby

Aké kritériá však zvoliť na určenie hranice chudoby, resp. materiálnej deprivácie? Človek, ktorý nemá k dispozícii strechu nad hlavou a stráda zdroje na základné potraviny či ošatenie, nepochybne do kategórie materiálnej deprivovaných spadá. Štúdia objednaná Eurostatom však koncept materiálnej deprivácie opiera o cenovú dostupnosť vybraných produktov a služieb, ktoré sú považované za nevyhnutné a žiaduce na dosiahnutie prijateľného štandardu v krajine, v ktorej obyvateľ žije.

V takto širokej definícii sa však medzi materiálne deprivovaných môžu radiť aj jednotlivci zarábajúci nadpriemernú mzdu, ak pre nich neexistujú cenovo dostupné produkty na dosiahnutie nimi prijateľného štandardu. V štúdii sa tak môže nájsť prakticky každý, kto nevlastní niečo, čo by chcel. Na subjektívnosť tohto ukazovateľa koniec-koncov poukazujú aj autori, keď rozlišujú napríklad medzi ľuďmi, ktorí nevlastnia televízor z dôvodu, že si ho nemôžu dovoliť, a ľuďmi, čo ho vlastniť ani nechcú.

Chudoba sa dnes teda na európskej úrovni nemeria objektívne na základe vlastníctva (resp. cenovej dostupnosti) statkov, ktoré potrebuje k životu každý bez rozdielu (strava, oblečenie, strecha nad hlavou), ale na základe subjektívnych kritérií jednotlivca.

Dočkáme sa práva na auto?

Štúdia meria materiálnu depriváciu na základe deviatich ukazovateľov: schopnosť po-

kryť nepredvídateľné výdavky a splácať včas účty; mäsité jedlo každý druhý deň (pamätá sa aj na vegetariánov); dostupnosť bývania s kúrením; vlastníctvo práčky, televízoru a telefónu; aspoň raz za rok stráviť týždňovú dovolenku mimo domova a pozor - osobné auto. V prípade, že jedno nevlastníte, a vlastne by ste aj chceli, spĺňate jeden bod materiálnej deprivácie. Za materiálne deprivovaného vás možno považovať vtedy, ak spolu spĺňate 3 z 9 vyššie uvedených bodov.

Čo sa týka ukazovateľa rizika chudoby, do tohto podľa metodiky EÚ spadá každá domácnosť, ktorej príjem nepresahuje 60% mediánového príjmu domácností v danej krajine. Dnešné ukazovatele chudoby sú teda relatívne. Ak by totiž budúci rok slovenské domácnosti dosiahli 60% mediánového príjmu nemeckých domácností, rozhodne by boli po všetkých stránkach omnoho bohatšie ako dnes. Nemecká domácnosť spadajúca pod hranicu rizika chudoby tak ešte vždy

môže mať lepšie podmienky pre život svojich členov ako štandardná slovenská rodina.

Tento relativistický prístup k meraniu chudoby môže viesť k podivným výsledkom. Ak sa zvýši životná úroveň všetkých rodín, len tých s vyšším príjmom trochu viac, miera chudoby podľa tohto prístupu v krajine vzrástla. Zároveň ešte stále vysoká miera rovnosti prí-

jmov na Slovensku tým pádom vedie k nízke-
mu podielu chudobných rodín na Slovensku
v porovnaní s vyspelými krajinami.

Pri podobných štatistikách sa preto treba
mať na pozore. Závěry o chudobe v jednot-
livých krajinách sú totiž závislé od zvolenej
metodiky. Je veľký rozdiel, či človeku chýbajú
finančné prostriedky na zabezpečenie stravy

alebo na kúpu nového auta. Na prvý pohľad
sa zdá, že tento rozdiel si uvedomujú aj au-
tori štúdie o materiálnej deprivácii. Sami sa
zamýšľajú, či je osobné auto vhodné ako
jedno z kritérií - nie však z dôvodu, že auto
je skôr luxusným statkom, ale kvôli stratégii
znižovania vypúšťania skleníkových plynov.

iness.sk, 22.10.2012

Francúzsky rozpočet ako zabijak rastu

Emmanuel Martin

Aká to irónia. Francúzsky prezidentský kan-
didát, ktorý kedysi kandidoval s heslom rast
miesto škrtov dnes, keď je prezidentom,
chystá pre Francúzsko najväčší daňový šok
- skutočného zabijaka rastu.

Rozpočet na rok 2013 bol zverejnený minu-
lý piatok s tým, že je to „najvyššie úsporné
úsilie za posledných 30 rokov“ - teda aspoň
podľa prezidenta Hollandeho. Nasledujúci
obhajobu zlatého pravidla svojho predchod-
cu, socialistický prezident plánuje znížiť de-
ficit v budúcom roku na 3% (oproti 4,5% v
tomto roku) s cieľom nebyť obeťou v rukách
trhu.

Samozrejme, že investori možno uvítajú túto
zdanlivú prezidentovu náruživosť. Samozrej-
me, že Nemecko môže byť potešené tým, že
Flamby sa vrátil po predvolebnej kampani
do reality.

Znižovanie deficitu však nie je francúzskym
problémom samo o sebe: záleží hlavne na
spôsoboch, ako to chce vláda urobiť. Za réto-
rikou o „odvážnom a zodpovednom rozpoč-
te“ alebo dokonca o „rozpočte víťazstva“ sa
v skutočnosti skrýva rozpočet, ktorý je zalo-
žený na zvyšovaní daní (24 mld. eur) - a nie
na škrtaní výdavkov (10 mld. eur). V krajine,
v ktorej 56% HDP tvorí verejný sektor a verej-
ný dlh sa blíži k hranici 90% HDP, by sa od
zodpovednej vlády najprv čakalo spustenie
vážneho úsilia na zníženie úrovne verejných
výdavkov.

Realita je však taká, že celkové daňové za-
ťaženie vzrastie zo 44,9% na 46,3% HDP,
zatiaľ čo vládne výdavky sa „stabilizujú“ pri
56,3% HDP. Výnosy dane z príjmov majú
vzrásť o 25% (z 59 mld. na 73 mld. eur).
Nové daňové pásmo sa vytvorí 45% sadzbou
nad hranicou 150,000 eur a samozrejme aj
slávnou 75% sadzbou (týkajúcej sa zdaňova-
nia práce) nad hranicou 1 milión eur. Táto
strmá progresivita nie je dobrým stimulom
na vytváranie investícií či inovácií. Postave-
nie samostatne zárobkovo činných osôb sa
zhorší. Kapitálové zisky z predaja akcií firmy
sa budú daniť sadzbou 60,5%, podnet odrá-
dzajúci od akéhokoľvek start-upu. Skupina
podnikateľov s názvom „holub“ (holub tu
symbolizuje niekoho, kto za všetkých platí,
ale jedného dňa môže odletieť) už napláno-
vala demonstráciu na 7. októbra. Výnosy zo
zdaňovania firiem by mali stúpnúť o 30% na
52 mld. eur (najmä obmedzením možností

daňových odpisov veľkých firiem). Ťažko po-
chopiť, ako môže francúzskemu problému s
vysokou nezamestnanosťou (ktorá nedávno
dosiahla 10%) a nedostatkom konkurencie-
schopnosti kvôli vysokým nákladom práce,
pomôcť takýto typ politiky (špeciálne potom,
ako vláda minulý rok znížila vek odchodu
do dôchodku na 60 rokov pre osoby, ktoré
pracovali od 18 rokov a zvýšila minimálnu
mzdu).

Vláda dnes tvrdí, že väčšiu časť nového
daňového bremena ponesú bohaté domá-
cnosti a veľké firmy. Toto znie skoro ako tri-
edny boj, aj keď človek vie, že zasiahnutie
bohatých v konečnom dôsledku zasiahne
chudobných - či už preto, že bohatí obme-
dzia svoje investície alebo investujú inde.
Podľa Únie daňovej správy sa v skutočnosti
ukazuje, že 16 miliónov zdaňovaných do-
mácností (z 36 miliónov) bude postihnutých
zvýšením dane z príjmu a odstránením výni-
mie. Strop daňovej úľavy na jedno dieťa sa
zniží z 2,300 eur na 2,000 eur, čo sa dotkne
rodín zo strednej triedy, ktoré platia daň z
príjmu. Nové zdaňovanie kapitálových ziskov
a úspor potrestá nižšiu a strednú triedu, kto-
ré sa snažia šetriť. Navyše, jedno z opatrení,
ktoré prijala vláda počas leta, už stihlo znížiť
kúpnu silu pracujúcich: zrušenie nezdaňova-
nia hodín odpracovaných v nadčasoch.

Vládne mzdy sú zmrazené na 80 mld. eur -
ale neznižujú sa. Dokonca aj škrt v rozpočte
týkajúci sa menej dôležitého ministerstva
kultúry je malý (z 2,54 mld na 2,43 mld,
teda formálne 110 miliónové zníženie). Vo
vládných úradoch má síce zaniknúť 12,300
miest, ráta sa ale s vytvorením nových
11,000 miest financovaných z verejných
zdrojov, a to už po vytvorení 6,800 miest,
ktoré sa udialo počas leta. Pravidlo nena-
hradzovania zamestnancov odchádzajúcich
do dôchodku, ktoré zaviedol bývalý pre-
zident Sarkozy, bolo zrušené. Aj keď sa tvrdí,
že vládne programy budú redukované (hoci

premiér Jean-Marc Ayrault žiadne konkrétne
v poslednom televíznom vystúpení nespo-
menul), je ťažké vidieť, kde by sa malo v škr-
toch nájsť sľubovaných 10 mld. eur.

Nedávna NBER štúdia Alberta Alesina, Car-
la Favera and Francesca Giavazzia zistila,
že fiškálne úpravy zamerané na zníženie
výdavkovej strany rozpočtu sú „spájané s
miernejšími a krátkodobejšími recesiami“,
v mnohých prípadoch sa jej dokonca vyhnú,
zatiaľ čo pre konsolidáciu zvyšovaním daní
sú charakteristické „dlhotrvajúce a hlboké
recesie“. Je najvyšší čas, aby Francúzsko
vážne zefektívnilo svoju správu (potlačením
niektorých častí svojho decentralizovaného
systému, napr. Département - časť miestnej
správy) a znížilo svoje verejné výdavky. Niet
pochýb, že aj Sarkozy miňal prehnane veľa a
počas jeho vlády sa verejný dlh zvýšil o 30%
(čo dnes výrazne oslabuje kritiku zo strany
opozície), ale pred piatimi rokmi odštartoval
snahu o zracionalizovanie štátnej správy
svojou Revue générale des politiques pub-
liques (analýza nákladov a prínosov francúz-
skej verejnej politiky s cieľom reformy vlády)
a bol to dobrý začiatok. Nová vláda túto ini-
ciatívu zdá sa zahodila.

Nakoniec spomeňme obvyklý optimistický
odhad budúcoročného rastu. Vláda zača-
la s prognózou 1,2%, neskôr ju pre potre-
by rozpočtu znížila na 0,8%. Ekonomovia
predpokladajú 0,3%. Rozdiely to pritom nie
sú kozmetické, 0,1% tu reprezentuje jednu
miliardu eur. Keďže je zjavné, že plánovaný
daňový šok spôsobí pokles ekonomickej ak-
tivity, človek môže len s prekvapením hľadiť
na vládne prognózy rastu v ďalších rokoch:
2% !

Francúzsky obrat k fiškálnej zodpovednosti
po takmer štyridsiatich rokoch deficitných
rozpočtov by mohol znieť ako dobrá správa.
Podstatný je však spôsob, ktorý sa na túto
cestu k fiškálnej vyrovnanosti volí, a bohuži-
aľ, pán Hollande si vybral cestu konsolidácie
ďalšími daňami a žiadnymi reformami. Keď-
že Francúzsko je jedným z kľúčových hráčov
európskej hry, stojí za zamyslenie, či tieto
kroky čoskoro nepovedú k zániku eura.

Autor je redaktor frankofónnej platformy At-
las Economic Research Foundation

www.UnMondeLibre.org

Preložil Ján Dinga

iness.sk, 3.10.2012

Litovský konsolidačný neúspech

Ján Dinga

Koncom roku 2008 vyhrala v Litve voľby stredopravá koalícia, v ktorej dve zo štyroch strán sľubovali voľičom zníženie daňového bremena. Prudký prepád ekonomiky a následný zvyšujúci sa deficit verejných financií prinútil vládu prijať rýchle konsolidačné opatrenia. Tieto sa aj napriek predvolebným sľubom uberali cestou zvyšovania daní.

Došlo k zvýšeniu dane z príjmu právnických osôb z 15% na 20%, DPH bola dočasne zvýšená z 18% na 19% (súčasná sadzba je 21%), zdravotné odvody sa začali platiť aj z dividend, čím ich celkové zdanenie stúpilo z 15% na 26%, rozšíril sa okruh osôb platia-

cich sociálne odvody, stúpla daň z alkoholových výrobkov. 24% sadzba rovnakej dane z príjmu fyzických osôb, v ktorej boli zahrnuté aj zdravotné odvody, klesla, rozdelila sa na 6% zdravotný odvod a 15% daň z príjmu. Vláda týmito opatreniami očakávala zvýšenie výnosov daňovo-odvodového výberu o 580 mil. eur.

Recesia v roku 2009 v kombinácii so zvýšením daňovo-odvodového zaťaženia spôsobila, že došlo k zvýšenému úniku zdaňovaných subjektov do čiernej ekonomiky (podľa odhadu Lithuanian Free Market Institute z 18% na 27% HDP). Vládny odhad zvýšených

príjmov z výberu daní sa taktiež nenaplnil. Výber dane z príjmu právnických osôb dosiahol 59% odhadovanej hodnoty, DPH 73%, spotrebných daní 82%. Celkový medziročný prepád ekonomiky činil 15% HDP.

V dôsledku neúspešnej konsolidácie na príjmovej strane upustila vláda od zodvodňovania dividend a daň z príjmu právnických osôb upravila na 15% predkrízovú sadzbu. Pristúpila taktiež k zníženiu dane z príjmu malých podnikov z 13% na 5%. Zvykne sa hovoriť, že história sa opakuje. Zreprízuje sa na Slovensku litovský scenár?

iness.sk, 12.10.2012

Prečo dáva Estónsko na frak eurozóny

Frank Shostak

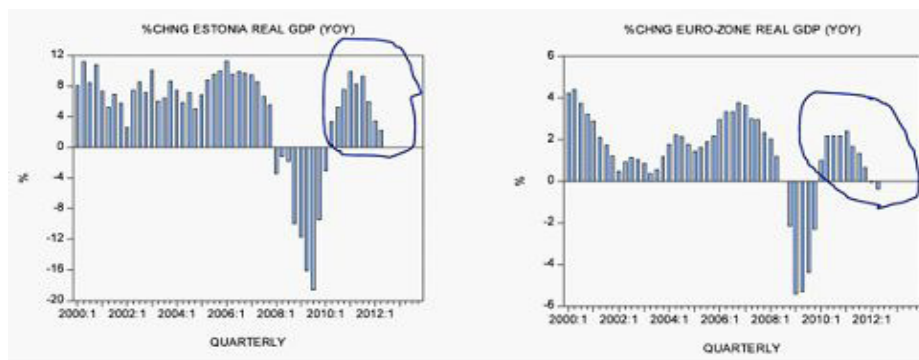
Vzhľadom na pozadie vážnej ekonomickej krízy v eurozóna je celkom prekvapujúce zistiť, že jeden člen europriestoru vykazuje celkom dobrú ekonomickú výkonnosť. Týmto členom je Estónsko. Čo sa týka takzvaného reálneho hrubého domáceho produktu (HDP), priemerná ročná miera rastu v Estónsku bola v roku 2011 8,4%, oproti priemernému výkonu eurozóny v hodnote 1,5%. V roku 2012 bola do tejto chvíle priemerná ročná miera rastu Estónska na úrovni 2,8% verzus -0,2% v eurozóna (graf 1).

Treba si tiež všimnúť, že miera nezamestnanosti v Estónsku ukazuje viditeľné zníženie: poklesla na 5,9% v auguste z januárových 7,6%. Na rozdiel od Estónska sa miera nezamestnanosti v eurozóna vyšplhala v auguste na vysokú úroveň. Potom ako dosiahla v januári 10,8%, vystrelila v auguste na 11,4%. (graf 2).

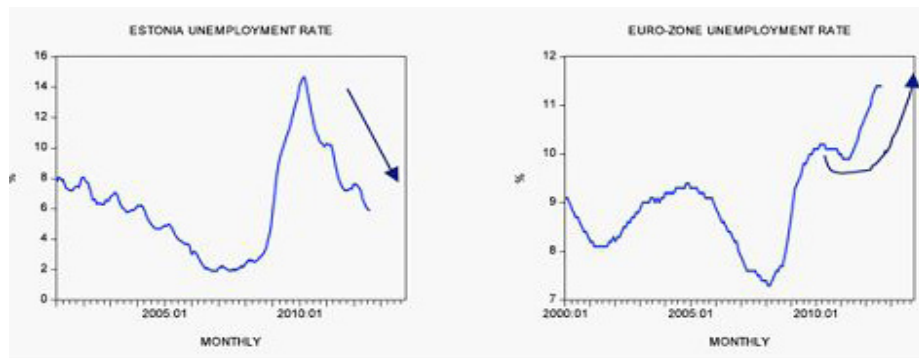
Tvrdá očista, t.j. odstránenie rôznych neproduktívnych aktivít je kľúčovým faktorom, ktorý sa nachádza za úspešným estónskym príbehom. Medzi tretím kvartálom 2008 a prvým kvartálom 2011 sa priemerná ročná miera rastu vládnych výdavkov dostala na -7,4%. Stručne: vládne výdavky boli o trochu osekane. Týmto sa eliminovali rozličné falošné aktivity, ktoré sa vynorili na pozadí predchádzajúceho uvoľneného vládneho míňania. K tomu je treba pripomenúť, že estónsky vládny dlh ako percento HDP je iba 6% oproti nemeckým 81% či gréckym 165% (graf 3).

Ďalším dôležitým faktorom, ktorý opäť oživil estónsku ekonomiku, bola znížená ponuka peňazí počas obdobia od mája 2008 do novembra 2009, t.j. počas 19 mesiacov. Neprehliadnuteľný je tiež fakt, že priemer ročnej miery rastu peňažnej zásoby (AMS) počas tohto obdobia bol na -7,9%. Pokles v ponuke peňazí znemožnil transfer reálneho bohatstva z aktivít, ktoré bohatstvo generujú, do tých, ktoré ho netvorí. Týmto sa po-

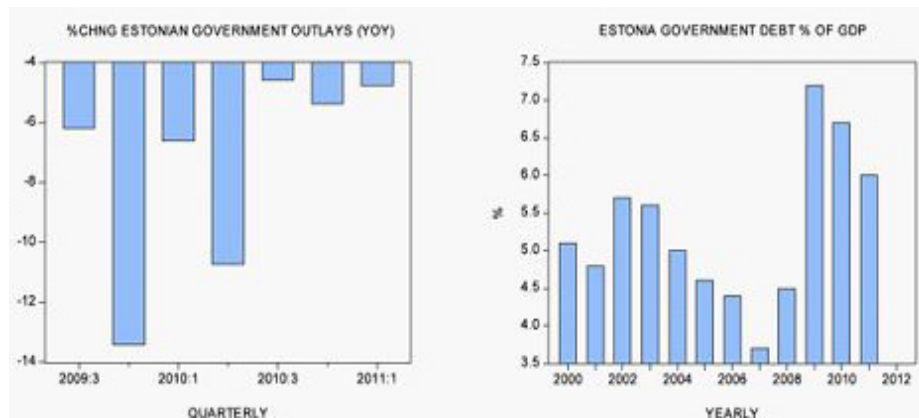
Graf 1

Graf 2

Graf 3

silnili tí, ktorí bohatstvo vytvárajú, a oslabil sa aktivity, ktoré bohatstvo netvorí. Kvôli časovému posunu je efekt tohto poklesu v peňažnej ponuke ešte stále v systéme, t.j. tento efekt stále prináša ekonomický osôh. (graf 4).

Avšak od druhého kvartálu 2011 vláda zmenila svoj postoj a pustila sa do masívneho miňania. Priemer ročnej miery rastu medzi Q2 2011 a Q2 2012 je v pozitívnej hodnote na 11% (porovnajte s -7,4% do Q3 2009 do Q1 2011). Okrem toho ročná miera rastu peňažnej ponuky doteraz ukazovala silný rast. Priemer ročnej miery rastu medzi decembrom 2009 a augustom 2012 bol 8% (dajte do porovnania s -7,9% od mája 2008 do novembra 2009) (graf 5).

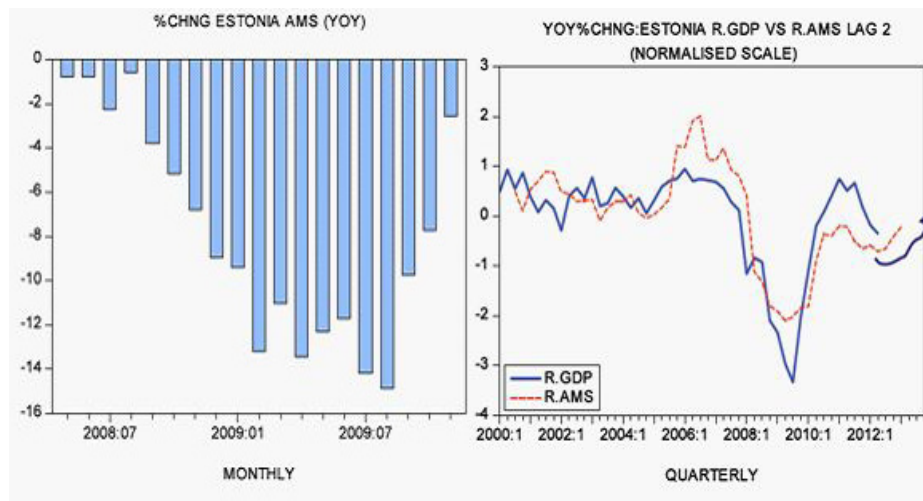
Radšej ako nepovoliť v očistnom procese sa vláda a centrálna banka rozhodli pre zmenu postoja, čím zastavili proces hospodárskeho ozdravovania. Dočasne bude tento zvrat v postoji vlády pravdepodobne fungovať. Povzbudí nárast nových bublinových aktivít a posilní staré bubliny. Čo sa týka reálneho HDP, je celkom pravdepodobné, že pred sebou uvidíme zreteľné posilnenie vďaka momentu hybnosti rastu. Napriek tomu bude ale v istom štádiu citelné oslabenie tvorcov bohatstva a estónska ekonomika bude trpieť v dôsledku tohto obratu vo fiškálnom a monetárnom postoji (graf 4).

Zhrnutie a záver

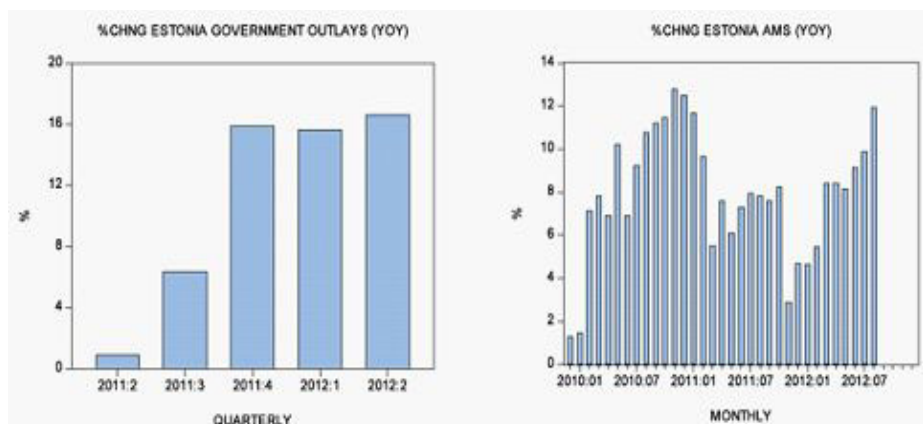
Prípád Estónska ukazuje ako politika, ktorá odstraňuje bublinové aktivity, tvorí základ pre zdravý ekonomický rast.

Každý pokus o zmenu striktnějších fiškálnych a monetárnych politík prinesie naspäť falošné a neproduktívne aktivity a vedie k

Graf 4

Graf 5

ekonomickému ochudobneniu.

Nie je možné vytvoriť niečo z ničoho a hociaký pokus o to je iba ďalšou ekonomickou pohromou.

Článok vyšiel dňa 18. októbra na stránkach amerického Mises Institute.

Pre INESS preložil Jakub Betinský
iness.sk, 22.10.2012

Nie je dlh ako dlh

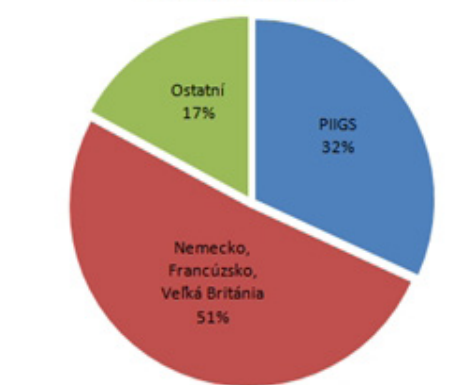
Ján Dinga

Od nástupu krízy je verejnosť čoraz viac konfrontovaná s ukazovateľmi, ktoré sa týkajú vývoja ekonomiky. Keďže sa jedná o krízu dlhovú, najčastejšie počujeme o vývoji verejných financií, deficite a štátnom dlhu. Práve posledný menovaný si zaslúži väčšiu pozornosť. Kvôli nezvládnutým štátnym dlhom sa totiž zriaďoval euroval, kvôli štátnym dlhom ECB nakupuje dlhopisy pochybnej hodnoty krajín eurozóny, a kvôli dlhom tiež plánuje EÚ čoraz viac zasahovať do suverenity členských krajín.

S verejným dlhom má veľký problém väčšina európskych ekonomík, nielen krajiny známe pod neslávnu skratkou PIIGS. Z dát Eurostatu za rok 2011 vyplýva, že celkový verejný dlh EÚ27 predstavuje vyše 10 biliónov eur. Záväzky krajín PIIGS ale tvoria len necelú tretinu tohto dlhu (pričom väčšinu dlhu PIIGS tvorí Taliansko). Súčet verejných dlhov Nemecka, Francúzska a Veľkej Británie pri tom tvorí viac ako polovicu dlhu EÚ27. Vývoj v týchto troch krajinách je preto z hľadiska

budúceho priebehu európskej dlhovej krízy ďaleko kritickejší.

Podiel krajín EÚ na celkovom dlhu Európskej únie

Zdroj: Eurostat 2011

Štátny dlh sa najčastejšie vykazuje ako pomer absolútneho dlhu k celkovému HDP krajiny. Toto porovnanie je však klamlivé. Štát

totiž tvorí len časť HDP, ďalšie zložky HDP pozostávajú z výdavkov firiem, domácností a čistého exportu. Nie je preto dôvod uvádzať pomer verejného dlhu k celkovému HDP krajiny ako kritický ukazovateľ. Poctivejšie je porovnávať štátny dlh k daňovo-odvodovým príjmom. Práve redistribúciou týchto príjmov sa štát podieľa na tvorbe HDP (dodatkové zdroje získava ešte z EÚ transferov a pôžičiek na vykrytie deficitu). Z týchto príjmov sa tiež platia úroky na verejný dlh, ktorý štát vytvoril, a tieto príjmy majú slúžiť aj na jeho splatenie.

Porovnávejme porovnateľné

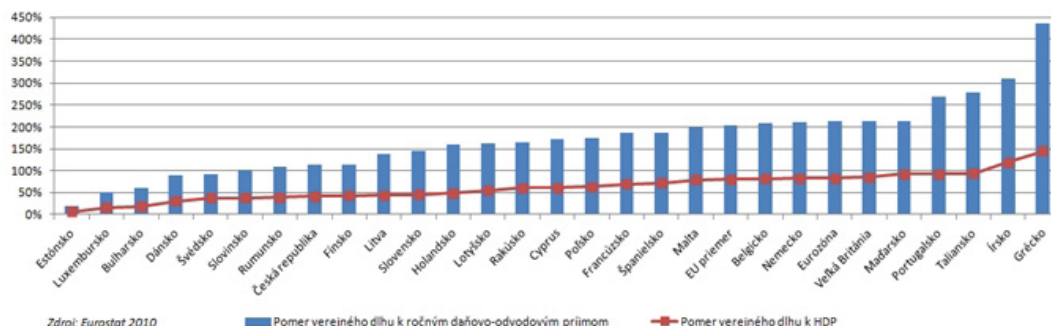
Slovenský verejný dlh sa v súčasnosti blíži k hranici 50% HDP. Absolútna výška dlhu v pomere k daňovo-odvodovým príjmom (teda k zdrojom, ktoré má štát skutočne k dispozícii) je však približne 150%. Znamená to, že pri súčasnom daňovo-odvodovom zaťažení by sme museli pracovať na zaplatení dlhu rok a pol bez toho, aby štát za toto obdobie poskytol občanom akúkoľvek službu (školsko,

zdravotníctvo, dôchodky, políciu..).

Porovnanie verejného dlhu k HDP a k ročným príjmom jednotlivých európskych štátov znázorňuje nasledujúci graf (posledné dostupné údaje z roku 2010):

Dlh v porovnaní k daňovo-odvodovým príjmom

Z grafu sa dá vyčítať, že pomer verejného dlhu k štátnym príjmom je vo všeobecnosti niekoľko násobne vyšší ako pomer dlhu k HDP. Celkové zadĺženie EU27 síce činilo 80% HDP EÚ, členské krajiny však potrebovali v priemere 170% svojich daňovo-odvodových príjmov na jeho splatenie. Trend zhoršenia vyhládok na splácanie dlhov môžeme pozorovať v pomerne krátkom časovom období, keď ešte v roku 2008 tvoril dlh v krajinách EÚ v priemere 120% ich príjmov. Na Slovensku to bolo približne 100%, teda o tretinu menej ako dnes.

Tu tkvie skutočný problém dlhovej krízy. Hraním sa s číslami síce môžeme dlh opticky znížiť, realita je ale taká, že len 5 krajín EÚ malo svoj dlh nižší ako ročný(!) daňovo-odvodový príjem (Estónsko, Luxembursko, Bulharsko, Dánsko, Švédsko). Vzorom nám

v tomto prípade môže byť Estónsko, ktoré by verejný dlh bolo schopné splatiť z dvoch mesačných príjmov štátu.

S výnimkou Španielska nájdeme krajiny PIIGS na opačnom konci grafu. Verejný dlh

absolútny dlh podľa dát Eurostatu vzrástol za toto obdobie o 30%, Holandska o 13%, Rakúska o 20%, a Fínska skoro o 50%. S výnimkou Fínska tvorí dlh uvedených krajín viac ako 1,5-násobok ročných daňovo-odvodových príjmov štátu. Verejný dlh v uvedenom období stúpil vo všetkých členských krajinách EÚ okrem Maďarska (ktorého zadĺženie výrazne stúpalo začiatkom tisícročia).

Nemecko - hnací motor eurozóny - sa teda tiež nemôže zadĺžovať donekonečna a bolo by obrovským hazardom hľadať hranicu, pri ktorej trhy stratia dôveru pre budúci vývoj nemeckých verejných financií tak, ako

sa to stalo krajinám PIIGS. Vyplatiť dlhy celej Európy preto rozhodne nie je v možnostiach nemeckej ekonomiky.

Slovensko sa v dlhových ukazovateľoch zatiaľ pohybuje v tej zodpovednejšej polovici európskych krajín, vysoké deficity v posledných rokoch však stav našich verejných financií rýchlo zhoršujú - príjmy štátu stagnujú, zatiaľ čo verejný dlh v rokoch 2009 až 2012 stúpa medziročne o 10% až 20%.

Riešenie dlhovej krízy ostáva pre všetky krajiny rovnaké - konsolidovať verejné financie tak, aby nevytvárali ďalší dlh, a to najmä na výdavkovej strane, aby nedošlo k útlmu ekonomickej aktivity. Otázkou ostáva, či sa na túto cestu vydáme včas. Na dôsledky odkladania nevyhnutného sa nám totiž stačí pozrieť do Grécka alebo Španielska.

iness.sk, 8.10.2012

Konferencia Zoči-voči deficitom

INESS s podporou Friedrich Naumann Stiftung a Republikovej únie zamestnávateľov zorganizoval dňa 9.10. 2012 medzinárodnú konferenciu Zoči-voči deficitom, ktorá bola pokračovaním našej každoročnej tradície konferencií venovaných verejným rozpočtom.

V konferenčných priestoroch bratislavského hotela Park Inn Danube sa v dvoch paneloch postupne vystriedalo sedem rečníkov zo štyroch európskych krajín, ktorí rôznym spôsobom zodpovedali otázku, ktorá bola zároveň témou konferencie – Je možné konsolidovať verejné rozpočty na výdavkovej strane, a ako?

Pod moderátorským vedením riaditeľa INESS Richarda Ďurana konferenciu zahájil expertný panel. Ako prvý vystúpil **Petar Ganev** z bulharského Institute for Market Economics. Viac ako stovke hostí priblížil skúsenosť jeho krajiny s reformou verejných financií. Bulharsko zažilo prebytkové rozpočty, 10% rovnú daň, či fiškálne rezervy, cez ktoré dnes financuje deficit. No ani v Bulharsku sa nevyhli problémom s rozpočtom, chýbajúca sociálna reforma, či snaha vlády konsolido-

vať najmä cez stranu príjmov.

O situácii v Českej republike v expertnom paneli diskutoval **Aleš Rod** z Liberálneho inštitutu. Napriek tomu, že aktuálna česká vláda sa prezentuje ako pravicová a protrhová, jej aplikované riešenia ťaživej rozpočtovej situácie sa príliš nelíšia od tých, ktoré presadzujú ľavicové vlády iných štátov. Českého daňovníka postupne zasiahnu takmer dve desiatky prípadov zvýšenia daní, utiahnutie opasku českého štátu prebieha zatiaľ len v teoretickej a rétorickej rovine.

Kaetana Leontjeva z Lithuanian Free Market Institute v prezentácii demonštrovala,

že aj litovská vláda sa ubrala jednoduchšou cestou zvýšenia daní. To sa jej vypomstilo rapidným nárastom šedej ekonomiky a daňovými výnosmi hlboko pod očakávaniami. Vláda zareagovala spätným znížením niektorých daní na pôvodnú úroveň a plošným znížením niektorých výdavkov. No aj v tejto pobaltskej krajine je potrebné zamerať sa na systémové zmeny vo výdavkoch.

Expertný panel uzatváral **Radovan Ďurana** z INESS. Jeho prednáška ukázala dopad krízy na verejné rozpočty, ktorý mal podobu výrazného prepadu príjmov, ale na strane výdavkov znamenal len spomalenie ich rastového

trendu. Na Slovensku slovo šetrenie znamená najmä zmrazovanie a odkladanie výdavkov. Hlavným zdrojom nerovnováhy je však neudržateľný sociálny systém, bez ktorého reformy bude konsolidácia verejných financií v nasledujúcich rokoch nemožná.

Po krátkej diskusii s publikom nasledoval politický panel. Úvodnú prednášku mal litovský minister spravodlivosti **Remigijus Šimašius**. Na jednoduchšej rozhodovacej schéme ukázal všetky možnosti, ktoré výkonná moc má na vyrovnanie rozpočtu. Nie je ich príliš veľa, existuje len šesť základných krokov, z ktorých len polovica je ekonomicky prospešná.

Viceguvernér Českej národnej banky **Mojmír Hampl** prezentoval súčasnú situáciu z medzinárodného pohľadu. Nie príliš optimistickým konštatovaním bolo, že Medzinárodný menový fond, ktorý bol oficiálne založený bohatými západnými krajinami na pomoc rozvojovému svetu, dnes zachraňuje najmä v celosvetovom porovnaní vyspelé krajiny Európy.

Pohľad slovenskej vlády a jej analytikov na rozpočtovú situáciu na záver podal riaditeľ Inštitútu finančnej politiky Ministerstva fi-

nancií **Martin Filko**. Po technickom úvode ohľadom pohľadu ekonomickej teórie na dopad rôznych konsolidačných krokov na rast HDP a nezamestnanosť prezentoval technické detaily a metodiku, s ktorými IFP pracuje pri navrhovaní príslušných opatrení.

Na konferencii sa zúčastnila rada významných hostí, od poslancov cez veľvyslancov až po predstaviteľov priemyslu, akademickej obce, tretieho sektora a médií. Veríme, že táto konferencia prispela k nášmu dlhodobému úsiliu informovať slovenskú verejnosť o súčasnej situácii verejných financií a ponúkaných riešeniach tohto stavu.

Podujatie podporili Friedrich Naumann Stiftung a Republiková únia zamestnávateľov.

Friedrich Naumann STIFTUNG FÜR DIE FREIHEIT

REPUBLIKOVÁ ÚNIA
RÚZ
ZAMESTNÁVATEĽOV

Liberal Social Policy Conference

Richard Ďurana z INESS prednášal na konferencii Liberal Social Policy Conference, ktorá sa uskutočnila vo Varšave dňa 30.10. 2012. Témou jeho prednášky bol flexibilný pracovný trh v Európskej únii.

V paneli spolu s ním vystúpili Jeremi Mor-dasewicz (Polish Confederation of Private Employers Lewiatan), Wiktor Wojciechowski (Civil Development Forum) a Rita Griguolaite (Lithuanian Free Market Institute).

Podujatie organizovali Liberté!, 4liberty.eu network, Fredrich Naumann Foundation for

Freedom, Stefan Batory Foundation, Civil Development Forum, Project: Poland, Polish

Confederation of Private Employers Lewiatan.

Atlas Liberty Forum

Americký Atlas Economic Research Foundation organizoval v New Yorku v dňoch 3-4. októbra 2012 každoročnú medzinárodnú konferenciu The 2012 Liberty Forum za účasti približne 450 zástupcov protrhovo orientovaných think tankov z celého sveta. Na konferencii prednášal o projektoch INESS aj Richard Ďurana z INESS. Report z podujatia je dostupný tu.

Seminár pre novinárov

INESS zorganizoval dňa 18.10. 2012 seminár pre redaktorov slovenských periodík. Témou bola analýza návrhu rozpočtu na budúci rok a štúdia o vyplácaní rodinných prídavkov v rámci projektu „Zoči-voči deficitom“, ktorým chce INESS upozorniť na možnosti šetrenia výdavkov v jednotlivých oblastiach verejnej správy.

O návrhu rozpočtu novinárom prednášal Radovan Ďurana a návrh INESS na znížovanie výdavkov v oblasti štátnej sociálnej podpory predstavil novinárom Ján Dinga. Účelom štúdie je poukázať na fakt, že rodinné prídavky sa vyplácajú plošne a v rovnakej výške pre všetkých poberateľov bezohľadu na príjmové a majetkové podmienky rodín.

ESFL Stockholm Regional Conference

V priestoroch Štokholmskej univerzity sa v sobotu 20. októbra uskutočnila jedna zo série regionálnych konferencií European Students For Liberty. Z členov INESS sa jej zúčastnili Martin Vlachynský a Katarína Korbelová. Rečníci, medzi inými bývalý predseda Libertarian Party James Lark, či hlavný investor Saxo Bank Steen Jacobsen, sa v sérii prednášok zaoberali ekonomickými omylmi,

rozhodovacími nástrahami, ktoré číhajú na politikov, či degradáciou skutočného významu ľudských práv.

K stovke sa blížiaci počet účastníkov, prevažne mladých ľudí z niekoľkých európskych krajín je pre ESFL dobrým signálom pri rozvíjaní ich aktivít v Európe, ktoré začali ešte len pred rokom.

Historicko-numizmatické KRUCI 2

Ďalšie stretnutie KRÚžku Čitateľov INESS (KRUCI) sa uskutočnilo dňa 24.10. 2012 v priestoroch INESS. Na druhé kolo diskusie s numizmatikom a historikom Jurajom Horenitzkým prišlo až 17 záujemcov.

V tomto kole sme si prešli 18. storočím a dostali sme sa až do polky 19. storočia. Okrem množstva iných zaujímavých historicko-monetárnych faktov z nášho regiónu sme sa

dozvedeli aj to, kedy a z akých (samozrejme inflačných) dôvodov sa začali vydávať na našom území prvé papierové štátovky. Keďže sme sa opäť nestihli dostať až do 20. storočia, v blízkej budúcnosti nás čaká posledné tretie kolo, kde sa detailnejšie pozrieme na fungovanie zlatého štandardu.

Podujatie podporuje Nadácia VUB.

NADÁCIA VUB

Pro/Anti Market

PRO MARKET

Kórejcov nebudú monitorovať

Nebýva zvykom, aby sme v sekcii Pro-market uvádzali rozhodnutia Európskej komisie, no tento krát si to zaslúži za svoje „Nie“ Francúzskej požiadavke monitorovať kórejské dovozy áut na európsky trh.

EÚ má s južnou Kóreou od leta minulého roku bilaterálnu dohodu o voľnom obchode, aj vďaka ktorej narástli dovozy kórejských áut. To sa ale momentálne nehodí Francúzom príliš do kariet. Veľká časť kórejských áut predstavuje priamu konkurenciu pre Renault a PSA, z ktorých druhá menovaná

spoločnosť sa nachádza v pomerne vážnych ekonomických problémoch.

Francúzi teda obvinili kórejských výrobcov z „dumpingu“ a žiadali monitorovanie dovozov, ktoré by mohlo viesť k zavedeniu reštrikcii. Samotné slovo je v úvodzovkách, pretože sa jedná skôr o politický ako ekonomický termín, žiadna objektívna cena, ktorú by sme mohli následne „dumpovať“ totiž v ekonomike neexistuje. Podnikateľ stanovuje cenu na základe trhovej situácie a vlastnej finančnej situácie. Ak sa rozhodne predávať autá za cenu, ktorá mu v danej situácii vytvára stratu, jeho akcionári tým vlastne poskytujú dotáciu európskym spotrebiteľom.

Čerešničkou na torte tohto rozhodnutia bola poznámka komisára pre obchod Karl de Guchta v rozhovore pre Le Figaro: „Ak si skutočne chcete reindustrializovať krajinu, mali by ste sa skôr pozrieť na svoj 35-hodinový pracovný týždeň a vysoké náklady práce.“

ANTI MARKET

Desať krajín smeruje ku dani z finančných transakcií

Francúzsko, Nemecko, Taliansko, Španielsko, Rakúsko, Belgicko, Grécko, Portugalsko, Slovinsko a Slovensko pokročili v snahe získať ďalšie príjmy do štátneho rozpočtu. Predstavili plány na zavedenie dane z finančných transakcií (prezývaná aj Tobinova daň, či daň Robina Hooda). Daň bude uvalená na transakcie finančných aktív.

Hoci je táto daň oficiálne prezentovaná ako daň na špekulantov, dopadá na všetkých, ktorí hoci nepriamo nakupujú finančné aktíva – na ľudí s dôchodkovým sporením, poisťkami (obzvlášť životnými), či podielovými fondmi. Holandský finančný regulátor odhadol zníženie hodnoty dôchodkových fondov v krajine o 10%, ak by sa daň zaviedla v navrhovanej podobe.

Predseda Komisie Barroso iniciatívu chválil, odpor vychádza najmä z Veľkej Británie, ktorá sa obáva presunu finančných aktivít z Londýna mimo kontinent. Vychádzajú z nedávnej skúsenosti Švédska, ktoré po zavedení tejto dane čelilo obrovskému odlivu aktivít, a očakávaný výnos dane nielen že nenaplnil očakávania, ale bol vyvážený poklesom výnosov iných daní, ktorý súvisel s utlmením aktivít.

JURAJ KARPIŠ: EKONOMICKÝ VÝZNAM ZLATA AKO KOMODITY S MONETÁRNYM DOPYTOM

Prečo rástla cena zlata posledné desaťročie? Možno považovať zlato za peniaze? Je zlato v bubline?

Odpovede aj na tieto otázky hľadáme v publikácii Ekonomický význam zlata ako komodity s monetárnym dopytom, ktorú si v INESS môžete zakúpiť za 3,99 eur.

PHILIPP BAGUS: TRAGÉDIA EURA

Slovenské vydanie: (c) TRIM Broker a INESS

Rok 2011, 160 strán

Knihu si môžete za cenu 9,50 Eur zakúpiť v INESS alebo v obchode vo vašom meste.